

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -1' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. 1' any.

Any VIII

Barcelona 12 Setembre de 1914

Núm. 358

Judici catalanesc

Seria un bell document per la història de Catalunya la consignació primorosa de l'idealitat desvetllada o colpida en els esperits més notoris de nostre Renaixement polític per la guerra europea.

No es parla ara de les generalitats o els mots d'ordre que circulen oficialment, tingudes en compte responsabilitats, prudències i fines diplomàcies, sinó la ruborosa nuditat del pensament; que tots sabem que en el pensament el pudor d'avui és la fermança de la fecunditat de demà.

Els més sortosos, els que poden lliurement esplaiar una bella part de la seva convicció i conquerir-li fàcilment una aura de simpatia són els que, partint de l'inexistència d'un fort ideal col·lectiu entre nosaltres, pessimistes quan se parla de la necessitat d'una gran energia peninsular, avesats a una petitesa de vida que els sembla una fatalitat definitiva, s'entreguen senzillament al provincianisme d'un dels països bel·ligerants, i es desposseeixen de la crítica i la personalitat.

França és la Civilització. Alemanya és la Ciència. Anglaterra és la Llibertat. Rússia és l'Opressió. Tot això, dit amb una mena d'abstracció mitològica per uns o altres, demostra que molts d'entre els millors volen compensar amb una mica d'ènfasi la manca, en llur esperit, d'una senyoria graduadora i condicionadora de la realitat.

Però com ha dit un ver clàssic, un seguit de buidors és el gènere sublim del periodista, i en aquestes hores l'inanitat periodística alimenta el públic espanyol gairebé tant com els toros o el cinematògraf.

Hi ha una petita legió d'alts esperits de Catalunya que es troba del tot enfora del descoratjament, de l'automatisme, del provincianisme de la majoria. Aquests esperits no poden negar el fet de la pobresa del nostre ideal col·lectiu, però afirmen l'existència d'una energia vital catalana que, encara que avui fos modesta, no pot comportar mai un límit definitiu en les seves aspiracions. Aquests esperits judiquen els esdeveniments actuals a la llum de somnis gloriosos pel esdevenidor. Llurs determinis no són tant fàcils: de vegades han hagut de sentir lluitar en son esperit recordances històriques amb noves fretures, de vegades simpaties racials o de cultura amb la exigència del nostre espanyolisme. I els processos de llurs esperits, i les seves resultants, tot ha de romandre avui en dia colgat en una mena d'oblit inexorable, sense confiança ni traspament, perquè som en un moment que un simplisme imbècil s'és instaurat fins i tot en aristocracies intel·lectuals, fent-les multitud vociferadora.

I bé, quan sigui a l'hora de judicar els nostres dies una generació sapient, que ens vegi en la deguda perspectiva, tota aquesta agitació material de parers i contra-parers, de manifestacions, de trets, d'articles llampants, d'estratègies amb fitxes de dòmino, no ocuparà més que dos ratlles on se consignin simplement l'incapacitat política de la majoria dels que som avui. I no tindrà valor ni interès sinó allò que s'haurà finament viscut en les interioritats espirituals, perquè sols allò haurà estat començ: ço és, fórmula i imperatiu de vida.

SUMARI

Judici catalanesc.

Notes que les agències telegràfiques no circularàn mai, per L'HOMED'AVUI.

Somniant, per J. MORATÓ.

L'aigua de la vida, per F. MASPONS I LABRÓS.

Lletra II, A Xenius, per JOSEP LLEONART.

Poesies de Francesc Pujols.

La Tafona, per JOAN ROSELLÓ.

El crim d'Octavi de Romeu, per A. MASERAS.

De la premsa

Mi protesta, per GABRIEL ALOMAR.

Informació

Una carta de Romain Rolland.

Llibre nou

LA MERLA

per JOSEP LLEONART

Biblioteca "Illes d'Or"

Notes que les agències telegràfiques no circularàn mai

SETEMBRE 1914

Dugues menes d'ànimes vils se són manifestades a l'entorn de la guerra: Les dels qui són sistemàticament partidaris del qui guanya i les dels cronistes afalagadors de França mentre visqueren a París i actualment detractors de la mateixa França que els nodrí llargament i abundosa.

**

¿Qui ens defensarà el concepte i sentit de definició que ens és tant car?

**

Potser si que Alemanya segueix donant al viatger l'impressió normal de vida civil. La llàstima és que'ls Alemanyans no sàpiguen donar-la a Louvain, per exemple.

**

Senyor, que aqueixa guerra sigui el fracàs del fatalisme naturalista!

**

Jo no crec en la possibilitat de un Carlemany luterà. I menys encara, al servei d'una moral com la patrocinada per Von Bernhardt, que sembla haver acceptat col·lectivament el poble alemany.

**

Perquè quan admirem l'ordre alemany recordem la tradició francesa?

A Espanya mateix, el país del desordre ètnic, no és Carles III, nodrit de tradició francesa, el qui ens donà exemple d'ordre?

**

Ha escrit H. G. Wells:—No ens mou cap odi al poble alemany. Combatem contra una corrupció imaginativa, mental i sentimental.

**

Dugues desercions lamentables: La de Bernard Shaw a Anglaterra, i la de Mr. Clemenceau a França.

**

La guerra no ha pertorbat entre els anglesos l'exercici de la ciutadania. Els ministres mateixos, en les actuals circumstancies; convoquen meetings i junts el cap del Govern i els caps de les oposicions parlen al poble.

Admirem aqueix nobilíssim exemple d'educació política.

**

Si és veritat, com insinua Azorín, que sense Alemanya no s'explicaria la formació de Renán, cal admetre, però, que Renán sapigué *polir-se*.

**

Ricard Dehmel, el gran líric alemany, ha sabut ser discret.

Cosa difícil en els poetes sugestionats per l'actualitat.

**

Recordem constantment aquests dies la sentència de Xenius:—Jo sóc del partit de l'intel·ligència.

**

Ens sobta, insospitada i barroera la destitució del Dr. Unamuno, Rector de l'Universitat de Salamanca, com una brutalitat de la guerra.

¿També l'esperit queda indefens en els països neutrals?

L'Home d'avui

El millor Calés és el torrefacte de La estrella.—Carme (Davant de Betlem).

RON BACARDI

SOMNIANT

Jo no sé si és possible acabar amb les guerres. Si de cas, crec que n'hi ha per més de quatre dies. I bé podria ocórrer que, en la progressió ascendent dels organismes socials, la lluita que s'entaulà primer d'home a home i després de família a família, de clan a clan o de tribu a tribu, per arribar, *de progrés en progrés*, als conflictes entre imperis i nacions, no fos aturada fins que'l món n'hagués presenciat una—la més terrible que hagin presenciat els segles—de continent a continent, barrejant-s'hi tots. Encara que, passada aquesta, tampoc fóra cosa d'estranyar que la terra en restés assolada i desolada, per haver-se'n ensenyorit les pestilències, enmatzinant l'ambient i fent la vida humana gairebé impossible. I aleshores succeiria que, entre els escassos homes que haguessin resistit al flagell, la lluita individual recomençaria; i en tant que la vegetació i el sol i altres elements naturals purifiquessin l'aire tornarien a formar-se agrupacions que, rudimentaries de primer anduvi, s'anirien perfeccionant i engrandint, essent marcat cada grau de perfeccionament per una nova lluita, fins a seguir el procés ja establert, de l'home al clan, del clan a la tribu, de la tribu a la nació, de la nació a l'imperi i de l'imperi al continent. D'aon arrencaria un nou recomençar.

Sembla una mica fantasiós això que dic. Amb tot, si repassem l'història i veiem com s'han anat engrandint els imperis, ja no'ns ho semblarà tant. ¿Quants n'hi hagué, en l'antiguitat, que es feren seu el món conegut? Direu que ara el món, en certa manera, és més gran. No estareu justos, perquè les facilitats de comunicació l'empetiteixen. Un home que fos als nostres temps ço que fou als seus Alexandre, podria dominar-lo sense esgarriar-s'hi d'una manera excessiva.

I quan un-hom veu esquarterades o senzillament en esclavitut tantes i tantes nacions que en altre temps il·lustraren l'història, arriba a sentir una llei de frivansa que li fa desitjar l'adveniment d'una unitat superior de domini que les col·loqués totes en un peu d'igualtat i en situació de seguir els impulsos de la Natura, superior en tot, i, més que en rès, en l'art de limitar pobles, a tants estadistes com hi ha haguts, hi ha i hi pugui haver fins a la consumació dels segles.

Naturalment que això d'una unitat que abarqués totes les nacions sembla quelcom d'utòpic. Però ara somniem i el somniar és cosa que dona un cert dret d'esgarriar-se pels viarans de la fantasia.

I ¡quina estranyedat serà que un dia

o altre els pobles llatins per un cantó, els eslaus per l'altre i els d'altres races pel seu respectiu, no arribin a lligar-se en grans nuclis solidaritzats per la comunitat d'origen i d'interessos! Jo he vist petits llogarets enemistats per tradició, esdevenir amics i romandre-hi sempre més per haver hagut de defensar a l'una, una carretera que a tots dos interessava per un igual. I també n'he conegut que han segellat la pau a conseqüència d'haver-se hagut de regirar contra un mateix enemic que'ls duia la guerra. Doncs aixamplau l'exemple i veureu com tot és qüestió de proporcions. Els llogarets eren soldats per l'esperit de la nació; les nacions poden ser-ho per l'esperit de raça, sense que això signifiqui per cap d'elles la pèrdua de la pròpia personalitat. Pel contrari, si el cas vingués, la bona amistat que'n resultaria—i, sobretot, l'equilibri armònic dels interessos comuns—podrien fer que els troços de nació separats de llurs mares, tornessin a elles bonament, de una manera natural, sense cap llei de sotragades.

Es cert que aleshores esclataria també entre raça i raça la guerra més terrible que's pugui imaginar. Però ¿qui'ns diu que, després d'ella, l'Humanitat no s'adongués de què, sobre de la comunitat d'origen que agrupa els homes en pobles, nacions i races, hi ha la que'ns fa germans de la part de Déu?

Aleshores si que regnaria la pau i la llibertat damunt dels homes, les races i les nacions.

J. MORATÓ.

P. S.—En l'article «L'esperver de la guerra», publicat darrerament, passà qualque errada. Entre altres, una al sub títol. El qual deia: «Fantasia sobre una batalla», i havia de dir: «Fantasia sobre una balada».—M.

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdaguer i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

L'aigua de la vida

Eren tres germanets i una germaneta, i el germà gran que diu:

—Treballem força que serem rics i ens farem un palau.

—Treballem!

I es posaren a treballar força, força, fins que foren rics que es feren un gran palau.

Heus-aquí que ho ensenyaven a tot-hom i de tot arreu hi anaven gent a veure'l, de tant bonic que era, i una vella que els diu:

—Es molt bonic, mes us hi falta una cosa.

—Què és?

—Una iglesia.

Els nois se posaren a treballar, fins que foren més rics i feren una iglesia com poques se n'hagin vistes de tan grans i «hermoses»

I tornaren a ensenyar el palau a tot-hom i de tot arreu hi anava gent que quedava admirada de veure aquells grans jardins i aquelles riques cambres.

Heus-aquí que hi anà un vell i després de haver-lo vist tot, els va dir:

—Tot això és molt bonic, mes trobo a faltar-hi una cosa.

—I quina és?

—Un safreig de l'aigua que dona vida, un arbre que fa unes flors que olent-les donen l'«hermosura» i un ocell que parla.

—I on ho trobarem tot això?

—Dalt d'aquella muntanya que és tan lluny que amb prou feines s'obira.

Quan el vell fou fora, el germà gran digué als altres.

—Vull anar a buscar lo que ha dit aquell vell que ens faltava.

Mes la germaneta li diu:

—I si et succeix alguna desgracia, com ho sabrem?

—Tens raó que no hi hem pensat.

Els que se'n van a trobar el vell i li diuen:

—El germà gran vol anar a buscar l'aigua que dona vida, l'arbre de flors que dona l'hermosura i l'ocell que parla, que vos heu dit que ens faltava al nostre palau; mes, com ho sabrem si li succeï alguna desgracia?

El vell que treu un ganivet, els hi dona i els diu:

—Guardeu aquest ganivet, i si es rovellada serà senyal que al vostre germà li ha succeït alguna desgracia.

Els nois li donaren les gracies, se'n anaren cap al palau i el germà gran aparellat de tot el que havia de menester, emprengué camí cap a la muntanya a buscar els tres cobdiciats objectes.

Camina que caminaràs, quan és un bon troç lluny troba un gegant, i el noi que li diu:

—Me sabrieu dir quin és el camí per anar a dalt d'aquella muntanya?

—I què hi vols anar a fer?

—Hi vaig a buscar l'aigua que dona vida, l'arbre de flors que dona «hermosura», i l'ocell que parla.

—No sé pas si ho aconseguiràs, perquè de tants com hi han anat, no he vist encara que en tornés cap i a tu et succeirà el mateix si no fas lo que te diré. Agafa aquest indret i quan seràs a la muntanya la veuràs tota plena de pedres; tu no en facis cas, tira cap amunt; així que aniràs pujant sentiràs una grans rialles i mofes com si sortissin d'aquelles pedres, que es burlaran de tu; no et gires pas, ni te atressis gens ni mica, que sinó, et moriries; ves caminant fins que siguis a dalt i cull el que desitges.

El noi li regracià el consell, camina que caminaràs, arribà a la muntanya i així que hi entra comença de sentir unes gran rialles i burles, mes ell sense fer-ne cas tira amunt, fins que aquelles foren tan fortes, que acabant-se-li la paciència, cull una pedra per tirar-la als qui d'ell se burlaven i al instant quedà encañtat i convertit en pedra.

Heus—aquí que la noia, veient que el seu germà tardava tant, se'n va a mirar el ganivet i el veu tot rovellat; ella que crida als seus germans i els diu que al germà gran li ha succeït una desgracia.

I el germà mitjà diu.

—Ja aniré jo a veure si el trobo.

S'aparia bé de lo necessari i camina que caminaràs, troba un gegant i ell que li pregunta si hauria vist passar un noi que anava cap aquella muntanya.

I el gegant que li diu:

—Si que el vaig veure passar, mes no l'he vist tornar i deu ésser encantat,

—I com ho podria fer per desencantar-lo i trobar l'aigua que dona vida, l'arbre de flors que dona l'«hermosura» i l'ocell que parla?

—Agafa aquest camí, ves cap a la muntanya i quan hi siguis, veuràs per terra moltes pedres; no en facis cas, puja cap amunt i per més rialles ni mofes que sentis no et giris ni t'atures fins que siguis a dalt, on trobaràs el que desitges.

El noi va regraciari-li com devia el consell i se'n va cap a la muntanya, i així que hi comença de pujar sent unes grans rialles com si sortissin de les pedres, que tota la muntanya n'era plena, i que es burlaven d'ell, mes no en féu gens de cas i amunt sempre, i ja era més a dalt d'on havia arribat el seu germà quan li semblà sentir una veu com d'aquest que també s'en burlava.

Allavores ell que es gira i al instant quedà convertit en pedra.

Heus aquí que la seva germana veient que tardava tant en tornar, ella que se'n

va a mirar el ganivet i el troba tot rovellat. Crida el seu germà petit i li diu que a l'altre germà li ha succeït també una desgracia i el noi petit que diu:

—Ja hi aniré.

S'aparia bé de tot lo necessari i marxa, camina que caminaràs va trobar el gegant i ell que li diu:

—Hauríeu vist passar per aquí dos nois que anaven cap aquella muntanya?

I el gegant que respòn:

—Si, els vaig veure passar, mes no han tornat i és senyal que són allí encantats.

—Doncs, com ho faré per desencantar-los i haver l'aigua que dóna vida, l'arbre de flors que dóna «hermosura» i l'ocell que parla?

—Tens d'anar i pujar la muntanya, que la trobaràs tota plena de pedres. que quasi et privaran el pas, mes tu passes, i per més rialles i burles que sentis darrera teu, no et giris, siguin de qui siguin, tu sempre endavant fins que arribis a dalt i tindràs el que desitges.

El noi regracià al gegant son consell i se'n anà cap a la muntanya i quan hi fou, mentre hi anava pujant. sentia darrera seu grans burles i rialles que es mofaven d'ell, mes sense fer-ne gens de cas pujava cap amunt, fins que al ser ja molt més adalt d'allí on havien arribat sos germans, sent la veu de eixos que també se n'hi burlaven. Es gira i queda convertit en pedra.

La seva germaneta, veient que tardava tant, va mirar el ganivet i el troba rovellat, i ella que pensa:—Ja hi aniré jo.

S'aparia de lo necessari i marxa, i pel camí troba el gegant; al qual pregunta si hauria vist passar tres nois que anaven a aquella muntanya.

I el gegant que li diu:

—Si que els vaig veure passar, mes tots tres deuen ésser encantats, puix cap a tornat.

—I com ho podria fer per desencantar-los i tenir l'aigua que dóna vida, l'arbre de flors que dóna «hermosura» i l'ocell que parla?

—Pujant a aquella muntanya que n'és plena de pedres que quasi no et deixaran passar, mes tu passes com pots i vas cap amunt sempre. Així que l'aniràs pujant, sentiràs darrera teu grans rialles com si totes les pedres se burlessin de tu perquè pugues, mes tu no en facis gens de cas, sentis lo que sentis, sempre cap amunt, fins que seràs dalt, on obtindràs el que desitges.

La noia li regracià el consell i emprèn camí cap a la muntanya, i així que hi és i va pujant, comença a sentir pel seu darrera unes gran rialles com si es burlessin d'ella i com més pujava més rialles i més difícil era el camí de tantes

pedres; mes ella, recordant-se del consell del gegant ni s'aturava gens per més embarrat que fos el camí, ni es girava, fins arribar a un indret en que sentí la veu del germà gran que també se n'hi burlava, i més amunt la del seu germà mitjà que també se n'hi burlava i més amunt encara la del seu germà petit, que també se n'hi burlava, i com més anava més i més fortes eren les rialles; emperò ella sempre cap amunt i cap amunt, fins que arribà a dalt de tot, que ja gairebé no podia més.

Quan hi fou veié un estany de l'aigua que dóna vida i ella que en collí un cantí; veié l'arbre de les flors que dóna l'«hermosura», i en collí una branca, i sentí l'ocell que parla i va agafar-lo.

I amb els tres objectes se n'anà muntanya avall i heus-aquí que com el cantí era tan ple que en vessa una mica, i al moment surten una porció de joves i noies i li comencen de donar gracies d'haver-los desencantat i a besar-li les mans que quasi no sabia com desistir-se'n.

Amb això, ella que pensa que aquella aigua desencantaria els seus germans i comença per tirar-ne per tots costats, i per tot arreu apareixien joves i noies i entre ells els seus tres germans que quasi ploraven d'alegria.

Tots plegats se n'anaren cap avall i tot el camí ella anà tirant gotetes d'aigua, fins que hagué desencantat tothom de la muntanya.

I arribaren al seu palau; la noia tira l'aigua a terra i sortí tot un safreig de l'aigua que dóna vida, plantà la branca i eixí un arbre carregat tot de flors «hermosíssimes» que donaven l'«hermosura» i deixà anar l'ocell i aqueix se posà a enraonar que de sentir-lo encantava.

Heus-aquí que si abans anava gent a veure el palau, ara encara n'hi anava més, que tot el dia era plè. Fins arribà a oïdes del fill del rei qui també el volgué anar a veure.

Marxa un dia amb tot son acompanyament i se'n va al palau. Podeu contar els nois i la seva germana quan el van veure, com el van rebre; li ensenyaren tot i l'agassatjaren com calia. Ell tot ho trobava molt bonic i ho alabava, mes lo que trobà més bell i «hermós» fou la noia, de la qual va enamorar-se i volgué casar-s'hi.

Anà a demanar-ho als reis, sos pares; aqueixos hi vingueren bé, i se celebrà la cerimonia en la iglesia del palau, que relluia tota com un pa d'or, i que estava guarnida com no n'hi hagués d'altra.

Després prengueren comiat dels germans i el príncep s'endugué la noia cap al palau de sos pares, on fou princesa.

Heus-aquí que al cap d'un quan temps sarmà una guerra i el fill del rei tingué d'anar-hi i quan fou fora, la noia donà a llum una infanta i la reina, que havia pres a aquella de mal ull, envià un misatger al príncep, dient-li que la seva esposa havia parit una criatura mig bestia i mig persona.

El príncep quan ho va sentir, tot s'entristí i va encarregar al misatger que digués a la seva mare que si era mig bestia i mig persona que la matés.

La reina agafà a la noieta, que era «hermosa» com un sol, i la va encarregar a dos criats perquè se l'enduguessin al bosc a matar-la, portant-li en prova una ampolleta de la seua sang.

Mes els dos criats, quan foren al mig del bosc, al veure-la tan «hermosa», n'hagueren llàstima; feren una caixeta, a la que hi ficaren la noia i la tiraren a un riu. I per complir el manament de la reina, mataren un gos i de la seva sang n'ompliren una ampolleta, que entregaren a aquella.

Heus-aquí que la caixeta, riu avall, riu avall, anà a parar al poble on els tres germans tenien el palau, i una pescadora al veure-la, els feu novetat i l'anaren a collir.

La obriren i es trobaren amb aquella noia tan «hermosa», i digueren:

—Què en farem d'aqueixa noia tan bonica, si no tenim diners per mantenir-la? anem-la a dur a n'aquells senyors del palau i potser voldran afillar-se-la.

Com de fet, li van dur i aquells se l'afillaren.

Mentres tant el príncep tornà de la guerra, i havent-se'n tornat a moure al cap d'un quant temps, se n'hi anà altra volta. Quan hi fou la seva esposa fou deslliurada d'un noi, i la reina, que encara la veia de mal ull, envià un misatger al príncep dient-li que la seva esposa havia parit una cosa que era una bestia.

El príncep, al oure la nova, es posà tot trist i envià a dir a sa mare que fes matar al nat i tragués la seva esposa de casa.

La reina no desitjava més; així és que donà el noi a dos criats i els digué que anessin al bosc a matar-lo i que per prova li duguessin una ampolla de la seva sang.

Els criats eren més dolents que els altres, així és que al arribar al bosc, mataren el noi i en dugueren una ampolla de sang a la reina. Allavors aquesta feu agafar la esposa del fill i la manà deixar al bosc, com els criats també ho feren.

El príncep tornà de la guerra i cada dia estava més trist pensant amb sos fills i esposa. La reina tot era donar[i-

gustos i fer coses perquè s'alegrés, mes mai podia aconseguir-ho. Per fi li donà entenenent que anés de caça, que era lo que abans tant li agradava.

I heus-aquí que el príncep cada dia se n'anava cap al bosc, i un dia, caminant, caminant, anà a parar a l'indret on era la seva esposa, la qual habitava una cova, i com amb el temps havia perdut tots els vestits, amb el sol i la serena s'havia tornat tan i tan lletja, que no es podia veure; així és que encara que conegué al seu espòs, no va gosar presentar-s'hi.

A l'endemà el príncep tornà cap a aquell mateix indret, i ella, al veure'l desde dins de sa cova, es posà a cantar amb sa veu tan «hermosa» i clara, que el príncep quedà que no sabia lo que li passava, i es posà a buscar d'on eixia, mes mai va ensopegar la cova.

I cada dia anava cap aquell mateix cantó de bosc i cada dia ella cantava, que el príncep fins arribà a enmalaltir-se.

Mentre tant la noieta en el palau s'havia anat fent gran, i un dia el príncep, que tornava de caça, volgué passar pel palau dels germans, i al veure aquella noia tan «guapa» i que se semblava a la seva esposa, li començà de preguntar coses i més coses, mes la noia sols se'l mirava i no li tornava resposta. I ell tot era fer-li preguntes, fins que a l'últim l'ocell que parla, que tot s'ho escoltava, se posà a enraonar i li contà com aquella era la seva filla; que la reina enganyant-lo, havia fet que dongués ordre de matar-la, mes que els criats, compassius de veurela tan «hermosa», l'havien tirada riu avall dintre d'una caixa, recollint-la uns pescadors que l'havien duta als tres germans, els quals se l'havien afillada; que la segona vegada la seua esposa havia parit un noi qui els criats havien mort i que aquella vivia en el mateix bosc dintre d'una cova.

Podeu contar el príncep com s'ho escoltaria! Així és que quan el ocell hagué acabat de parlar, li demanà per favor que li digués com podia trobar al seu fill i la seva esposa. L'ocell li digué on era enterrat el noi i la cova on habitava aquella.

El príncep desseguida els anà a buscar, i trobà a la princesa, que s'havia

tornat tant lletja i estranya, que ni quasi la coneixia; més li feu olorar les flors de l'arbre que dona «hermosura» i tornà tan, «guapa» sinó més, que abans no era.

Anà a buscar el noi, el mullà amb l'aigua que dona vida i aqueix tornà a viure.

I tots contents se n'anaren cap al palau del príncep, feren judicar a la reina, qui fou condemnada a mort, que ben bé s'ho mereixia, i ells amb llurs fills visqueren feliços per tots els anys de la seva vida.

F. MASPONS I LABRÓS.

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.
Auques i Ventalls	5 pessetes
La peraula en el vent	5 »

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

LLETRA II

A Xenius

Més que mai i cada dia més em sento ciutadà dels llocs naturals, on l'home i el seu treball tenen una fusió simpàtica amb els elements, on ni l'home ni la casa no fan fonediç l'elemental. Com mai entenc aquí que no ens serà lícit, —no sent que assequéssim en nosaltres l'humor vital de l'espontaneïtat que m'apar un llevat del geni i el color original de cada esperit— dic que no ens serà lícit, a pretext que la mà que posa un rètol a les cultures ens retolés civilistes, cegar ni mimvar aquesta font serena dels llocs naturals o aclucar-nos-hi d'ulls fortament, com fan devegades les criatures per no veure. I en el nostre renaixement potser hi ha un regust d'aquest oblit forçat. Parlo aquí especialment dels poetes.

Vos, que ja no sabríeu ser fanàtic, convindreu amb mi, i de fet ja hi convinguereu al triar el fons natural de una de les vostres obres, que en la visió, deixeu-me'n dir emocionada, dels llocs naturals, s'hi conté la llevor del poema que està per escriure, del quadre que està per pintar, no pas menys que en l'estudi dels mestres dins del clos d'una biblioteca o en l'injecció del virus ciutadà removedor d'interne capacitats.

Ja em sembla que us sento com a

això m'hi responeu que a un esperit agrait tot li és bona llevor i bona força, que la qüestió del civilisme o el ruralisme, no rau en les visions sinó en l'esperit i en la forma en que ell elabora la visió, i que mal siga de la visió més camperola, si l'individu al donar-li caracter d'obra d'art, sometent-se a certs principis l'enlaira a fins de civilitat ja és bastant. Mes aquí encara hi persistiria una qüestió de llibertat prou transcendent.

Jo, no pas volent portar en cap manera la veu dels poetes, sinó guiant-me per ço que hi hagi adins meu de poeta, voldria dir-vos en aquestes lletres el com em sento ciutadà dels llocs naturals i com en ells i en els homes que s'hi mouen hi trobo no solament la visió més adequada a una recòndita simpatia sinó la meua llei de *ciencia*. Perquè aquests homes, aquests mariners la tenen una tradició de ciencia, mig ciencia, mig misteriosa intuïció, que participa del positivisme i del miracle, que potser fóra la dolça ciencia companya escaienta d'aquest selecte amfibi que és el poeta.

JOSEP LLEONART

Caldetas, setembre 1914.

ROYAL

Rambla dels Estudis, núm. 8

◆ Cada tarda Tè-concert ◆ Souper-concert a la sortida dels teatres ◆

RESTAURANT * Menú des de 5 pessetes

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

Poesies de Francesc Pujols

LA BALADA DE LA CAMPANA D'OR

Llenyataires de la muntanya,
toca la hora de plegar:
tots els arbres s'asserenen
perquè callen les destrals.

Desencongeixen les branques
tot el dia amb l'ai al cor,
tot el dia amb la presència
d'aquell foc que ho consum tot.

Llenyataires de muntanya,
ve la soletat als pins.
Llenyataires de muntanya
se n'anaven bosc endins.

El poble és petit,
sota la muntanya;
el poble és petit,
que els boscos se'l guarden.
Té un campanar alt,
més alt que les cases,
que en havent treballat
al repòs cridava.
De tant alt com és,
tot l'entorn vetllava:
dissabtes al tard
la festa hi portava.
Les cases l'arrel,
el campanar l'arbre,
les fulles el toc,
el toc de campana.
La campana és d'or,
que el sol s'hi mirava:
no pas al matí,
tampoc a la tarda.
No s'hi mira, no,
que s'hi enlluernava;
s'hi mira al mig-jorn,
que hermós s'hi trobava.
També hi troba un bès
de la lluna clara.
Si hermosa l'ha vist
qui se la mirava,
més se n'ha agradat
quan se l'escoltava.
Al toc d'oració
tot el món callava
no més per sentir
aquella veu clara.
La veu s'ha ficat
en el moll dels arbres;
tots se l'han sentit
adintre les branques,
que els brots tot just nats
se'ls esborronaven.
Aprop de les fonts
tothom l'escoltava:
ningú l'ha sentit
si l'aigua rajava,
que apar doll rajant
mentres ressonava.

Els llenyataires la senten
entre els cops de la destral:
la primera batallada
ja paren de llenyatar;
la segona batallada
ja se'n posen a pregar;
la tercera batallada
caminen rostos avall.
El ressó els acompanyava
per muntanyes i per valls:
de tant bé com ressonava,
el repòs hi va deixant.

Escolteu el meu cantar:
«Llenyataires de muntanya,
quina pobresa a la llar!
Del jornal que jo guanyava
mos fills no en poden menjar:
si no fossin tanta colla
bé podria dar l'abast.
El més gran fa la creixença:
menja que no el veig mai fart.
El menut mama que mama:
sa mare prou ha plorat;
troba la mamella buida;
el mugró vol arrencar.
El mitjà corre amb els goços
per muntanyes i per valls:
els conills que el gos agafa
els hi arrenca dels caixals.
Dugues moces que tenia,
el riu se les va emportar.
Com que eren pobres i maques,
caçadors les van voltar.
—El primer que les agafi,
el repòs s'hi partirà.—
Quan sentien tals paraules,
al riu se varen tirar.
De des de dalt de les roques
jo les vaig veure passar:
lleyataire de muntanya,
no n'arboro la destral.
Si sento cop a la roca,
se badava foguejant;
de tant fort com se badava
sento que fa un crit d'esglai.
—Llenyataires de muntanya!
bramen els monts i les valls,
la campana d'or tocava...
Llamp de Deu! L'haig de robar!»

Al ser a mitja nit
toca la campana.
—La sents, espòs meu?
—La sento ben clara.
No m'ha despertat:
bé prou que vetllava.
—Toca a combregar;
les set batallades.
—Ja n'he sentit cinc;
sembla l'or que raja;
ja n'he sentit sis:
tot jo tremolava;

ja n'he sentit set;
la més ressonanta:
el ressò que ha fet
al cor se'm quedava.
—Dorm, dorm, espòs meu,
que ara ja callava.
no callava, no,
que la sento encara.
Mos fills tenen fam:
aniré a robar-la;
la vull arrencar
d'una revolada.
La portaré aquí,
assota la manta:
estret el batall,
estret perquè calli.
Anirem pel món,
a terres llunyanes:
la duré als marxants,
marxants d'or i plata.
Els l'ensenyaré
apartant la capa:
tot just la veuràn
per enlluernar-se'n.
Tu m'has de seguir,
també la mainada;
que anirem pel món
a terres llunyanes.

Dalt del campanar
la campana penja,
penja en quietut
sota d'una estrella.
A l'entorn, entorn,
les altres la vetllen.
No la mireu, no,
que es despertaria:
no més del mirar
ja ressonaria.
Dalt del campanar
els pardals hi nien:
no se'n mou cap, no,
per menut que siga;
que, si ella el sentís
ja sospiraria.
Té un dormir tant prim!
No més de piular
a punta de dia,
ja els hi respondrà
ja els hi respondria:

La nit ha callat
en la immensitat,
tota serenor.
Deu vetlla en l'altar,
penjat en la creu:
lloat siga Deu!
Dalt del campanar,
com un estel clar,
la campana d'or.

Lleyataire de muntanya
posa el peu a l'esgraó:
així que el peu hi posava,
la campana fa un ressò.
Guaita per l'ull de l'escala:
a dalt hi ha resplendor:
si el campanar és fosc i negre

li agafava tremolor.
 A cada esgraó que puja
 ja li feia un salt el cor:
 a cada salt que li feia
 li sembla que és un ressò;
 Quant és a dalt de l'escala
 te'n veu la campana d'or;
 les estrelles se'l miraven,
 se'l miraven valls i monts.
 Passen ombres per l'amplada
 que apaguen el brill de l'or;
 passen clarors per la fosca
 que l'omplen de resplendor.
 Llenyataire de muntanya
 clavava les dents a l'or:
 de tant fort que les hi clava
 li feien esgarrifor.
 La campana ressonava
 que desvetllaria el món:
 quan veu que les mans no hi basten
 s'hi posa de peus i tot.
 De tant fort com s'hi agafa,
 la campana dona un tom:
 amb el tom que ella donava
 tot l'espai és un ressò.
 Llenyataire de muntanya
 l'arrencava d'un revolt:
 així que la té arrancada
 se n'adona tot el món.
 Del balanç de la campana
 se'n van daltabaix tots dos.
 Llenyataire de muntanya
 cau al abim més pregón:
 de tant pregón que li sembla,
 no va arribar mai al fons.

ORACIONS DE LA SETMANA

Jesús mai parla de feina,
 sempre parla de repòs:
 la feina que ell demanava,
 «Sigau feiners per amor.»

Qui per amor no treballa
 el diumenge no veurà:
 la setmana que comença
 no l'ha de veure acabar.

ORACIO DEL DILLUNS

Vaig a començar la feina:
 Jesús, veniu-me a ajudar;
 que si Vos no m'ajudéssiu
 no podria treballar.

El dilluns és aquell dia
 que tot torna a començar:
 quan el diumenge s'acaba
 tota cosa s'ha acabat.

Deixo la casa, que encara
 en guarda la claretat.
 També deixo fills i esposa
 com si haguéssim de trigar
 molt temps a torna'ns a veure,
 que el dilluns això ja ho fa,

El gran no, que no m'ho feia,
 que al meu primer reposar,
 quan jo sigui allí a la vinya,
 el dinar m'ha de portar.
 Dinarem a sota un arbre,
 el que més bona ombra fa:
 enyorarem dinar a casa
 que és cosa que sol passar:
 no més dinant-hi un diumenge
 ja s'hi queda acostumat.
 Ara que arribo a la vinya,
 Jesús se'm posa al costat:
 clavo el càvec a la terra
 i el dilluns esdevé clar.

ORACIO DEL DIMARS

Dimars té dos cops d'aixada:
 el del dilluns i el d'avui;
 la terra es torna més nostra
 i comença la costum.

O Jesús! En havent dinat,
 tot el món ha reposat
 igual que fóssim diumenge.

Deu ser que Vós heu baixat
 i que, mentres hem dinat,
 la nostra suor aixugàveu.

Tornarem a treballar:
 no la deixeu apagar,
 aquesta llum de diumenge.

El nostre treball què fóra
 si no el féssim a tot hora
 per Vós, Deu Omnipotent!

De l'ànima adolorida
 el diumenge de la Vida
 fóra lluny eternament.

ORACIO DEL DIMECRES

Faig la feina amb alegria:
 treballant m'hi trobo bé:
 dimecres, el primer dia
 que es veu que el diumenge vé.
 Al dematí, quan començo
 i encara em mullo les mans
 amb la rosada preciosa,
 tot treballant, treballant,
 te'n veig una clariana
 sobre la ratlla dels camps.
 Clariana, clariana,
 quina alegria que em fas!
 Al migdia, al ser dotze hores,
 clariana ha anat muntant:
 mentre dino sota l'arbre,
 jo me l'anava guaitant.
 Quan m'aixeco de la sesta
 amb els ulls enlluernats,
 clariana, clariana,
 la vista m'ha asserenat.
 Mentre que la feina feia,
 cada punt els ulls he alçat:

a cada punt que els alçava
 veia aquella claretat.
 Així que plego la feina
 la llum del sol s'ha apagat:
 clariana no s'apaga,
 que a casa m'ha acompanyat:
 tant bon punt arribo a casa,
 els meus fills m'han il·luminat.

ORACIO DEL DIJOUS

Si el dimecres clarejava,
 El dijous era tot clar.
 La terra que jo treballa
 fa de molt bon treballar.
 El dijous és aquell dia
 que treballar és reposar.
 Si et gires cap a una banda
 veus tot el troç acabat,
 i si et gires cap a l'altra
 el troç que has de començar.
 Quan veus tanta feina feta
 tens delit per acabar,
 que la feina que acabaves
 la que ve t'ha d'alegrar.

ORACIO DEL DIVENDRES

El divendres, quan me llevo,
 veig el cel ennuvolat;
 però aquella clariana
 ningú la veu apagar.
 Doneu llum a la nostra ànima,
 Jesucrist, Nostre Senyor:
 quan el cor viu d'esperança
 els núvols fan resplendor.
 Ara em poso a fer la feina
 amb una delícia al cor
 que les vinyes sota els núvols
 me les miro amb més amor.

Les veig al meu voltant totes quietes.
 Quina claror que fa el no haver-hi sol!

Senyor dels trons i dels llamps
 i de tota turbonada
 que a la hora menys pensada
 feu caure en els nostres camps:
 vos demanen el consol
 que, en sent la pluja acabada,
 guardeu en la nuvolada
 la claror del vostre sol.
 Perquè els raïms gotejants
 de nostra vinya estimada
 per una gota daurada
 se cremen dels raigs brillants.
 Vos demanem humilment
 tota la tarda tapada,
 i que a la nit estrellada
 ens obriu els cels. Amén.

ORACIO DEL DISSABTE

Jesús ha beneit la hora darrera
 d'aquest dissabte que promet clarors

à les muntanyes, que han quedat parades esperant el nou dia del Senyor.
 Les noies han plegat les seves feines, i senten l'alegría del plegar:
 desant la feina, en el cor els sembla qui sab quan tornaràn a treballar.
 Les feines del diumenge són lleugeres, lleugeres com el ball que han de ballar Regar el carrer i la casa, i anar a missa també tornant de plaça encendre el foc, i a mitja tarda, quan el sol declina, anar a dalt i posar-se el vestit bò.
 Per això Jesús, que és agradat de festa beneeix el dissabte cap al tard, i el diumenge, quan ve, troba la terra fresca d'aquell consol que hi ha quedat. Tothom està content dissabte al vespre, comença en tot una renovació, i aquells llums que s'encenen cada dia sobre la taula, avui fan més claror.
 La font sembla més fresca i regalada, i no es queda gens sola al fer-se fosc, quan la deixaven les noies emportant-se'n el càntir que de casa és la frescor.
 Se queda acompanyada amb l'esperança de que s'apropa el dia del repòs.
 L'aurora del diumenge ja comença el dissabte mateix, quan se fa fosc.
 A la tarda les feines s'enllesteixen i el conreu queda fet de cap a cap.
 Perxò els bous, quan s'entornen a la casa, s'emporten el consol d'haver llaurat.
 Es clar que és tant magnífic el diumenge, si tot l'espera amb tanta devoció!
 Si esperéssim així totes les coses ens les donaria iguals el Senyor.
 No volguem altre afany que contemplar-lo, ni més deslliurament que el seu perdó.
 O, diumenge, diumenge! tu que ens portes una claror més gran que la del sol: no et moguis de la terra perquè sigui eternament el dia del Senyor.
 Preguem, preguem, que mor el gran dissabte, que és dels dies el més prometedor.
 Què hi fa la mort si és una promesa, i una promesa d'eternal claror?

ORACIO DEL DIUMENGE

Avui és el vostre dia
 el vostre dia, Senyor:
 resplendor de la vostra obra,
 primer de contemplació.
 Els dies de la setmana
 m'heu dat forces pel treball:
 avui, que és el vostre dia,
 doneu-me'n per reposar.
 L'alegría que jo sento
 Vos mateix me l'heu donat;
 el gran do de l'alegría,
 que és la llum de la veritat.
 Avui, que és el vostre dia,

deu-me el dò de la humilitat;
 és el dò que jo voldria
 si me'l volguéssiu donar;
 és la mercè més excelsa
 de la vostra majestat.

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons
 nostre Dret per Lluís de Peguera,
 extractades per
 Francesc Maspons i Anglèsell.
 Extracte de la doctrina civil de Pe-
 guera anotat amb la Jurisprudència
 catalana.

LA TAFONA

A un recó de la claustra verdosa i ombrívola de la casa de la possessió on vaig néixer, en el fons d'una vall, dins el cor de la muntanya, hi ha el portal de la tafona, l'oficina més important, més misteriosa, atractiva i poètica, en una paraula, la més suggestiva, com diuen ara, de tot el conjunt d'edificis de diferents èpoques, formes i colors de què es compon aquell extens i antic casal.

En el lllindar de la pedra viva del portal de la tafona s'hi troba toscament gravada la data 1638, ço que demostra que encara que no es tracta d'una obra dels moros compta ja prou anys per merèixer el respecte degut als avis.

L'estiu i la primavera la tafona no té cap interès: és una dependència vulgar, prosaica, híbrida, sens ús propi, quasi despreciable i fins i tot prostituida. Sovint la destinen als més baixos menesters: a voltes en els dies bascosos de l'estiu serveix de sestador a les ovelles, i altres vegades hi

arreconen llenya, carbó i trastos vells.

La tafona sols és tafona quan hi fan oli.
 Durant lo més cru de la hivernada, de nits llargues i fosques, quan defòra xiula el vent per entre els arbres i teulades, i cauen ruixades espesses i blanques flobies de neu, i els torrents bramulen escumejant i surten de mare, aquells dies que el fret espuma i els cristians no poden anar pel món; llavors de la fornal ben encesa brollen flamarades infernals cada vegada que el *dimoni* (1) l'atía amb l'ample pala de mànec llarg, i de la panxuda caldera d'aram plena d'aigua bullenta, s'alcen núvols de vapor que se'n puguen cap a ne'l sostre, formant figures capritxoses i fantàstiques.

Llavors uns quants homes bruts de sutja i morques, espitrellats, nus de cames i braços i sense capell ni berret, voltant, voltant, devegades poc a poc i altres depressa, l'alta i enceuada espiga i el quintar qui l'a-

(1) Diuen dimoni al tafoner qui té esment a la fornal.

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega Ptes. 35
 Tela 45

Acabat el temps de la subscripció la obra valdrà

Rústega Ptes. 45
 Tela » 50

guanta, puguen lentament la llarga i pesada biga, negrosa i resseca, fortament amarada a una roca i condemnada com Prometeu a indefinit suplici; llavors el cap de colla, el tafoner major, aixeca dins el baci, davall la biga, la pila d'esportins plens de pasta suau, grassa i llemicosa, que un altre tafoner escalfa tirant-hi poalades d'aigua bullenta, que amb l'oli novell corre depressa, roja i teba, cap a la pica o triador.

Llavors per entre la fumaça de la fornal i el baf de l'aigua, a la dèbil i esgrogueida claror, com de lluna entre calitja, dels llums d'encruia penjats damunt l'emportandor plè de pasta d'oliva i d'oli verge, i dels que hi ha ran del baci, qui despedeixen llançades de llum esmortuida a la pila d'esportins que la fusta estreny, se colombrava confortablement en segon terme, com a través d'un vel vaporós i mòbil, alçada en mig de l'ample coval, entre les dues llargues i feixugues bigues, la màquina potent de ferro fós sobre un resistent sòcol de pedra viva, tinent a sos peus, a guisa d'encenser, la gran caldera d'aram, exhalant nuvolades de vapor blanquinós com escau i pertoca al déu més venerat d'aquell temple del treball.

Llavors la forta premsa, conjunt armònic de grosses rodes dentades, espigó, piñons, cofre, perns i cadells, amb moviment suau, imperceptible, i quasi automàtic, extreu mica a mica de la gleva del fruit de la olivera, la darrera gota d'oli, i la última perla del llagrimal eixut i pansit, movent tant sols aquell ídol insensible i dur una corda sens fi qui des del fons més llunyà i fosc fa córrer un cavall negre, donant voltes al trui amb sos ulls tapats d'espesses cucales, el temps que esclafa la oliva i la converteix en pasta tova i grassa.

Llavors la tafona sembla un monstre vivent, un formidable animal anti-diluvià del qui les bigues que s'alcen i baixen simultàniament les comes o antenes, l'espiretjar del foc i el bull de la caldera recorden el panteig de la fera cansada i el bategar enguniós del seu cor, la molinada i l'aigua qui per tot corren la sang calenta i la roja circulant per les venes i les arteries i la fornal vé a ésser la boca qui engoleix tot quant li donen.

Llavors el foc, l'aigua, la molinada, la fusta, el ferro, la fornal, la caldera, les espigues, les bigues i el quintar, la premsa i el trui, el cavall i els tafoners, tot es belluga, respira, viu i canta, puix per tals moments guarden els tafoners les més belles cançons del temps passat.

Llavors és bona hora per veure, comprendre i estimar la tafona.

Acabada la truiada, quan els tafoners descansen, quan rès s'hi mou i no se sent altra remor que la del ratjolí d'aigua qui cau dins la caldera, i el degotar de les piles d'esportins premsats, llavors la tafona pa-

reix una cova misteriosa, alta i profunda. Les parets són negres, negre el pis i el sostre, negra la fusta i el ferro, i negra la cara i la roba dels tafoners. El ramoreig de l'aigua sembla una font misteriosa, qui per dins aquella foscuria corre sempre, sense aturar-se mai, i les gotes par que caiguin dels degotiços que els sigles formen. Els portals dels graners abovedats, de la botiga baixa i estreta, de la garrovera d'olors agres i fortes i de la païça d'aire de rescurs, pareixen les entrades d'altres tantes coves més petites i ferrestes, qui entre totes formen un palau ombrívol, funest i encantat, digne estatge de delinqüents i condemnats invisibles.

Les buidadores, na Margarida i na Rosa, dues jovençanes morenes i fortes, qui, quan les colidores traboquen els paners plens d'oliva aguanten el sac i després ajuden a s'atlot a carregar-lo a la somera qui se l'endú als graners, avui han hagut d'esperar bona estona pels costers, després d'ésser partides alegres i falagueres a toc de Ave María les altres colidores, perquè en quedaven dos o tres de sacs escampats i plens per dins les marjades, i el traginer no tornava mai a cercar-los. Quan s'es entregat per durse'n el darrer sac, dins el comellar ombrívol de la costa, per davall l'espès ramatge de les oliveres i els garrovers, comença a fer-hi fresqueta i una fredor de neu que talla les mans i la cara. Les buidadores qui l'esperen arrecerades dins una soca vella, buida i bonyaruda, surten de l'amagatall, carreguen el sac a la bestia amb una grapada, i tot-d'una, agafant-se per la mà emprenen en un vol l'aspra baixada del coster, sens fer cas dels plors, precis i fletomies de s'atlot, qui els diu que té por i no vol quedar tot sol. Prou ho saben elles que sols ho fa perquè l'esperin.

A mitjant costa els surt a l'encòntre en Miquel Blau, un missatge jove, qui par que vulgui festejar na Margarida. Al veure'l riuen i s'amollen amb més fua, com si anes-

sin a caure entre els seus braços oberts, que eviten amb una marrada, quan li són prop. Ell les escomet amb bons modos, s'hi posa en mig, i donant-los el braç, segueixen baixant com si fos un mac llançat de dalt del rost. Els escarrufaments de fret los fan acostar-se, l'amor los uneix, i alegres caminen per la planura fins arribar a la casa de la possessió.

Entren pel portal fòra, atravessen la claustra i se'n van cap dret a la tafona, dins el clot de la fornal, a n'aquell niuet suau i tou, entre les glebes encara tebes i aromàtiques, davant la foganya misteriosa, plena de foc abrusador i de flames devoradores. Què hi estàn de bé amb aquella calentoreta qui els treu la fredor del coster!— No diuen quasi rès; paraules sense sentit; preguntes sense resposta; ullades qui tot ho diuen; benestar qui los ompla el cor.— Allò és tal volta per ells el goig més delitós de tota la vida!

Els tafoners, qui se són afanyats durant la setmana per avençar truiades, el dissabte a mig dia deixen la feina, se renten el cap, els braços i els peus amb l'aigua teba i oliosa de la caldera i amb estepa blanca que un d'ells de bon matí es anà a collir de dins l'alzinar. Arreconen la caça o buidador d'aram i els esportins nous a dins la botiga de l'oli, posen damunt la caldera la post de rentar-hi els sacs, buiden les piles i omplen de glebes ben atapides el llarg talec de canyem que se carreguen a l'esquena després d'haver-se enllestits amb la roba neta que tenen guardada dins la païça i parteixen a bon pas cap a la vila.

La tafona queda abandonada i sola amb la porta tancada. Pels finestrons hi entren raig de llum cernuda i blanca, polsim vibrant de claror qui daura el ferro negrós de la premsa, nimbant aquell ídol de clarretat serena i dolça. Més endins, en el recó oscur i llunyà s'hi veu un altre cercol lluminós qui pega a ne'l cap del cavall, mentres menja tranquilament fermat a la gri-

Fábrica Barcelonesa de Cel·luloide, Goma i Aposits

CENTRAL:
Fontanella, 20

SUCURSAL:
Ronda de Sant Pere, 12

FABRICA: Font honrada, 3

Jogueteria, Tocador i objectes de cel·luloide ■ Ortopedia, Higiene i articles de goma. ■ Cotons, glasses, benes i sabons antisséptics.

Enviem catàlegs als compradors a l'engròs

TUSELL GERMANS - Barcelona

pia que té davant. Poc a poc es va esvaint el baf espès, humit i teb, fent-se l'aire més transparent i respirable, els objectes més visibles i més quieta i misteriosa l'abandonada estancia. De la caldera se'n puja una blanca fumarola que és fón i s'esborra abans d'arribar a la teulada.

Devers mitjant cap-vespre entren dins la tafona les buidores, per a rentar els sacs bruts del most de les olives madures i del fang roig del sementer. Agenollant-se una a cada cap de la post que hi ha damunt la caldera, comencen la feina callades, quasi mudes, sens cantar-hi mai, com si orugades i temoregues, respectassen la quietut i el silenci d'aquella hora de misteri. Fan la tasca monòtona i feixuga amb el fervor i el recolliment propi de les cerimònies del temple; amaren de tant en quant el sac i se-gueixen fregant pausadament la tela aspra i negrosa de la que regalima un suc ro-genc, com si fos de taques de sang resseca, qui poc a poc tiny i enterboleix l'aigua de la caldera. No han acabat encara quan hi compareix en Miquel Blau, sens fer remor; és que hi entra d'amagat, de por que la ma-dona no el vegi. Xerren a mitja veu, dient-se tant sols una que altra paraula; i s'hi senten rialles ofegades entre els mots. En Miquel ajuda a les joves a estendre els sacs rentats, a un llenyam qui va de banda a banda de la tafona, just davant la fornai; i, acabat el que fer, les acompanya, ja nit closa, pel tirany fangós i pel camí desert, fins a la vila. A ça seua na Margarida li dóna costat i festegen fins a la queda.

Era una vetllada d'hivern de nit estirada i quieta; els missatges, els pastors i uns quants jornalers estaven arremolinats dins el clot de la fornai xerrant tranquilament de les feines de la diada, quan el tafoner qui feia de dimoni prengué la pala i pegà unes quantes atzades fortes com la fornai anava buida ferm, abans de què els enrotllats se n'haguessen adonat ja era sortida, com si fos d'una gros morter, una llarga flamarada que secorrà els qui estaven asseguts davant la boca de la foganya. Allò els va divertir molt. Fent verbes i rialles,

seguien parlant bona estona d'altres flamarades i ponderant la distancia que solen arribar quan la fornai va buida, si el dimoni sab atiar-la com pertoca.

En aquell instant els tafoners, després de resat l'acostumat parenostre, feien la truiada amb dalit i bones cantades; l'aigua roja rajava bimbollejant dels esportins inflats; la caldera bullia despedint gran fumera; el cavall més endins truiava pausadament, fent rodar el rul-ló i estrenyent la pila de la premsa; se sentien aquí i allà els cruixits de patiment que llençava la fusta i el ferro martiritzat; i els homes aferrats a les barres de l'espiga, voltaven a l'entorn del quintar de pedra, mentre la biga qui estava al cap d'amunt baixava depressa, esclafant la pila d'esportins plens de pasta d'oliva, quan de sobte va sentir-se un gran renou, un trò fort i esquerdat, una mena de terratrèmol, entre núvols de pols i fumera i una pluja d'estelles, sutja, macs i pedrolins. Els llums, llençats a terra amb gran violència, quedaren apagats, i, entre les tenebres, que no arribaven a esvair la claror esgrogueida que sortia de l'ull encès de la fornai, passat el primer moment de completa fosca i confusió, varen aparèixer els tafoners espargits aquí i allà, estesos sobre el trespol, com si fossen morts d'un llamp. Aviat se sentiren els primers gemecs de patiment i engunia: un dels dos qui rodaven en el quintar, en Bayona, llençat un troç lluny d'un cop de la barra, tenia el costellam romput i una cama trencada; i l'altre una llarga ferida a ne'l front, de la que li rajava un broll de sang espessa i vermella. El tafoner major, tot plè de cops, no tornava del desmai, i el dimoni tremolava del sust i no gosava sortir de davall l'emporlinador, on s'era amagat. Els demés homes, trobant-se vius i sense més que petites rasquillades, encara plens d'espant i feretat, llençaven grans crits demanant auxili. Hi acudí depressa l'altra gent de la casa i tot-d'una varen córrer a cercar el metge i l'Extremaunció.

Fins llavors no es donaren compte del succeït: era que s'havia trencada l'espiga qui aguantava la llarga bigota amb què feien la truiada i aquesta amb la caiguda,

segant, destroçant, i espargint tot lo que trobà: llenyans, taulons, i barres, cofre, esportins, glevs i homes, va fer aquell renou aixordador, va produir aquell terror de mort i va mal ferir els sacerdots d'aquell temple de la pau. — Pareixia un càstic del antic déu de fusta irat i venjatiu, gelós de la devoció i de l'homenatge que de poc ençà es retia a l'intrusa ídola de ferre, en malhora alçada en el mateix centre de la seua propia morada!

Molts d'anys la feixuga bigota, cruixida i plena d'estelles, amb una galtera esquerpada, el peix trencat i els perns vinclats i romputs, va estar ajeguda, baldada, immòbil i del tot inservible, en mig de les propies ruïnes, a la vorera de la nua, corcada i negrenca paret de la mà esquerra.

El sen Bayona, coix per tota la vida, feia de majoral i tenia esment a les collidores d'oliva durant la hivernada, a ne'ls etsequiadors a la primavera, i a ne'ls segadors a l'arribar l'estiu, ja que no podia fer altra cosa.

Moltes vetllades hi he passat, durant ma infantesa, davant la roja gola de la fornai, dins aquell nieró de molça calenta i toua, escoltant la gent parlar en pagès de coses de la pagesia.

La tafona, el temps que hi fan oli, és, entrada de nit, el punt de reunió dels moradors de la casa.

El sen Cama-de-parra, un homenet arrellit, prim, moreno, d'ulls fondos i mirada grisa, com les celles i els cabells, ossut, malcarat i coix, com el seu fill en Bayona, m'hi va contar les primeres supersticions per mí conegudes. — Ell tot s'ho creia a lo que em contava! — Déu li haja perdonat el mal que em va fer!

Quína memoria tenia! — Recordava totes les bestieses que per tradició es conserven amb gran esment entre la gent del camp. Coneixia els bons i els mals signes i moltes senyals de pluja, vent i calabruix. Sabia els dies i les llunes que convé fer tal o qual cosa, com sembrar plantes, arrancar arbres, empendre un viatge, salar el porc, i tantes altres. — M'assegurava, que

un Pau mat el dia de la conversió del Sant cura la ferida més espantosa i maleïda posant-hi només saliva dejuna; que xucla sense cap perill el verí de la picada de taranta, escorpí, serp o calàpet, en el membre ja imflat com un tambor; i que si tanca una aranya dins un cercle de saliva, aquesta s'hi mor sense poder passar aquella barrera invisible. Me referia que les òlibes durant la nit se beuen l'oli de les llanties de les esglésies i anuncien desgracies a ne'ls viants sortint-los pels camins deserts i pels voltants dels cementiris, que sempre duen la mala sort, com els borinots negres, així com els rossos porten ventura; que les serps encisen els ocells, fent-los baixar poc a poc de l'altura, fins engolir-los amb una xuclada; i que nos guardàssem més que de caure, de dinar amb tretze a una mateixa taula, perquè abans de finir l'any n'havia de morir qualcún.

El que més exaltava la meua imaginació, esborronant-me de por i de feredat, i fent-

me somiar durant la nit, era el que li havia sentit contar les vetlades que parlava de bruxeries i etcismaments. Explicava de la joventut de Sant Joan malalta de mal bocí d'ençà que havia menjat el que li va donar una vella bruixa qui, convertida en ca negre, sortia cada vespre pel torrent de Na Marranxa... i de tantes altres coses esgarrioses que el temps ha esborrades de ma memoria...

No tots els qui venien a la tafona tenien la mala ombra d'aquell jai; alguns m'entrentenien amb cançons, contarelles i rondalles interessants i agradoses; els tafoners me feien «pa amb oli de jornal», i a voltes amb ells hi menjava «sopes a la pella» amb més col que pa i més oli que aigua.

Ara les oliveres fruiten molt poc, no n'hi ha com llavors d'esplets d'oliva, i sovint la tafona queda abandonada, fosca, freda, polsosa i muda tot l'any.

JOAN ROSSELLÓ

El crim d'Octavi de Romeu

L'estiu aquell, l'Octavi de Romeu l'havia anat a passar en un poblet de la costa. Al matí, quan s'afeitava, gaudia la doble voluptat de pulimentar-se el rostre i de considerar, des de la finestra, la corba impecable de la mar i l'anguilejant sinuositat de la platja. La clamor de les ones no arribava al seu refugi, però en rebia la salabor com un regal inacabable.

De totes les cases del poble, aquella era la més gran i la més bella. Era també la més senyorial. En una xambrana de ferre una data s'hi podia llegir: 1697. Damunt l'ogiva de cada finestra, un casc i un elm. Les gents més velles del poble no recordaven haver vist mai ningú a les finestres que donaven a la plaça, ningú que encuriósit s'hi aboqués ni en dies de festa ni en dies de revolta. El darrer dels nobles senyors d'aquella casa morí sens successió i des de llavors, des de feia mig sigle, els estadants plebeus que successivament l'habitaren no havien volgut fer-s'hi veure. Fidel a aqueix respecte ja tradicional, l'Octavi de Romeu tampoc gosava obrir les finestres, violentant així son voler que era el d'admirar i estudiar de ben aprop les gàrgoles de les dues torres bessones, xates i quadrades, a l'ombra de les quals el poble enter semblava esperar l'eternitat.

No-res-menys, pel costat de llevant, al matí, quan el sol inundava el terrat i les galeries, la senyorial mansió tenia tota la plàcida alegror de les bones cases pageses. Allí l'ample menjador amb velles estampes a les parets, amb l'escó paternal i les poltrones de cuiró; allí la cuina neta, polida, clara i ben olent; allí les cambres amb

llits profunds i maciços i amb un crucifix al capçal; allí els cofres i arquimeses i els grans armaris grinyoladors; allí les rígides cortines treballades i les llanties brillants. A l'escalf del sol, testos de flors, enredaderes, persianes i gloriotes. Allí la xerradica d'ocells festejadors. Si la porta davantera, la del blasó, no s'obria mai, les dues que guaitaven al mar eren tothora badades. L'Octavi de Romeu hi passava sempre amb certa solemnitat, no pas perquè el lloc li semblés austre, sino per ço com ell era de mena ben plantat i cerimoniós.

Cara-rosat, fornit, en aquells dies de sa juvenesa l'Octavi de Romeu era un home força bell. Vestia amb elegant descuit. Sempre se'l veia amb un bastó clar i una flor blanca al trau. Sota l'ample capell de pau-ma sos negres cabells flacidament arrodonien la testa sòlida, ben assentada damunt les espatlles. Un nàs agut, un xic corbat, accentuava l'expressió filosòfica del seu ros-

tre, i rera el monocle convex, rera el monocle que era l'escàndol i la curiositat dels rústecs, l'ull dret escrutava els paisatges i les humanals actituds, mentres en sa nua procacitat l'ull sinistre semblava vagar en una delitosa somnolencia.

De nit, quan la mar roncejava, peresosa, com si volgués adormir-se de veres; quan el cel li enviava la seva diafanitat en un infinit besar; quan les estrelles eren més nombroses i brillants, sota l'ample pantalla verda del quinqué l'Octavi de Romeu llegia o escrivia. Llibres de distints formats i de llenguatges distints omplien l'immensa taula. I un gerre de fresques i odoroses flors presidia aquella babel de grafies en la que Plató i Aulus Gellius, Humbolt i Le Bon, Erasme i Hebbel, Bergson i Raimond Lull, Macaulay i Berthelot, Terenci, Poincaré, Suetoni, Hœckel, Buchner, Sant Jeroni, Boeci, Pascal, Spencer, Aristòtil i Ruskin pugnaven per fer-se entendre. Amic com era de l'arbitrarietat i de l'ordinació, llibrava la ciencia dels llibres comparant les afirmacions dels uns i les observacions dels altres i així prenía notes per a son futur tractat «De l'ordre i de la mesura», el qual, sense recorre a sofismes ni a paradoxes havia de sentar les bases d'una nova filosofia qui armonitzés l'albir de l'intel·lecte, de l'imaginació i dels sentits amb les lleis fatals de la lògica i de la raó.

Les seves especulacions crítiques abarcaven tots els dominis de l'esperit: ciencias matemàtiques, ciencias físiques i naturals, ciencias polítiques i històriques, arts, literatura. No hi havia ordre de coneixements del que no'n fos curiós, manifestació de la sensibilitat o de l'imaginació humanes que el deixés indiferent. En això i en adorar París fin a la follia s'assemblava al lusità Fradique Mendes. Tenia un moment reflexiu per a tot, i pesava, ponderava, aquilatava amb un mateix temps d'equanimitat tots els fenòmens morals, físics o estètics, sense que llur mínim valor o llur màxim embalum fessin tòrcer el seu juí. Així es preparava, i sa manera d'ésser li inclinava meravellosament, a classificar aqueixos fenòmens i a dictar les normes per les quals han de tendir a l'armonia. Guaita

AGUA MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.   Diplomas y medallas de Oro

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO-EXIGE REGIMEN NINGUNO.— Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

vigilant, expert vetllador, àrbitre, com Walt Whitman, del vocatiu, no oblidava que tard o d'hora de sos llavis havien de sortir anatemes per a tot lo damnable i exaltacions per a tot lo dignificador. Ungit dels déus, en el fons de sa consciencia ja se sabia ésser el Pantarca dels temps novells. Sos amics per tal l'han reconegut després i Xenius ha tingut cura de recollir qualcunes de les seves profundes ensenyances.

Curaven d'ell, com de Don Quixot, dues dones, tia i neboda. Quan se n'anava al bosc o a la platja — i ho feia cada jorn, — les dues sortien a la porta. I restaven silencis, mirant-lo fins que es perdía de vista. Després garlaven, repetint-se sempre lo mateix:

—Ben cert que d'hostes tant pacífics i poc comunicatius no se'n veuen gaires, feia la senyora Cinta.

—En lo de pacífic teniu raó, tia. Però confesseu que no és gens esquerp.

—Es d'una mena de manera, Rita, que jo no l'acabo d'entendre. Serà que'ls homes de lletres no són com els altres homes.

—Això serà.

D'aqueixa manera s'abocaven, sense mesurar-lo, a l'abisme que la natura i la ciencia havien obert entre llur seny i el de llur hoste. I reprenien contentes els afers domèstics amb paciència, amb mansuetut, amb humilitat.

Era aquell un poble benigne. El repòs i la cogitació hi eren propicis. Des de la platja d'or se'l veia dibuixant sota'l firmament una filera d'emblanquinades cases, corba de primer, trencant-se després en àngol per davallar fins quasi arràn de la mar. Les dues torres bessones de l'iglesia — grogues, rogenques — es dreçaven al bell mig d'aqueixa blancor. Tot al voltant, pel costat de ponent, vinyes, pinars, oliverars, conreus de cànem i de moresc. Clapant les comes i les fondalades, uns quants garrofers dispersos. I al lluny la blavor de les muntanyes, ara turquesa, ara zafir, ara de la mateixa color que'l cel.

Al convergir a la plaça, tots els carrers feien pujada. Tots s'obrien com una canal i tenien un llit de còdols, esmolats pel trepig de les mules i pel rodar del carros. En finestres i balcons, manyocs de panotxes i canyços de cerbes. Les vermelles teulades es tornaven grises i negres com el fustam de les portes i dels tancats que s'esquerdava i estellava a copia de mullenes i sol. Les pageses venien del troç, la verdosa faldilla tirada al cap i un cabacet a la mà. Els pescadors corrien pel poble peu-descaços, odorant a iode i a sal. Les comares passaven el dia al peu de la porta, assegudes en cadires d'espert, fent mitja i apeçaçant roba. Les velles, de bon matí, se'n anaven a missa amb la caputxa posada. La quitxalla esvalotava sovint els carrers. Però

llur cridoria, alegre com el piuleig dels ocells, no arribava a despertar els goços que dormien en els portals. De tant en tant, un repic de picarols, anunciava la treballosa ascensió d'un carro, d'un d'aquests carros de poble que eren la delicia i l'admiració de l'Octavi de Romeu.

Quan el carro s'esqueia a passar per la plaça, les mules s'abeuraven sempre en la font de l'iglesia. Tembó s'hi abeuraven els borriquets carregats de sarries, cavalcats per un bordegàç o per una dòna. Al voltant de la font, mentres feia sol, s'hi deixava caure un eixam de coloms i de gallines. La veu solemne de l'aram no les espantava pas. Lentes, les hores serenament cantades no treien al poble del seu tarannar. Com si fossin filles del mateix silenci, no alteraven per a rès les altres armonies rurals: la metàl·lica del gall que quiquiriqueja; la rauda del fuster que ribota; la violenta del mall que forja; la sorda de les dones que renten; la clara del boter; la timbrada del ferreter; l'íntima i discreta dels boixets de les alegres puntaires que són la glòria de la costa. No més, a hores sabudes, el xisclat estrident de l'express que passava bufant, endiablant.

El jove filòsof gustava de la pau, de l'ordre, de la placidesa d'aquell poble. En ell hi veia persistents, anc que algunes vegades adormides, les virtuts i aptituds de la seva raça. I com eixes virtuts, com eixes aptituds eren conformes a la llei d'armonia que deuen presidir tota evolució moral i social, l'Octavi de Romeu es lloava de sorprendre-les entre aquella gent senzilla, venturosa i contenta. Això feia que perdonés als rustecs llur ignorancia i llur mal dissimulat egoisme i que es rigués un xic de llur candidesa propensa a l'admiració.

L'estiu finia. Les vinyes estaven a punt per a la verema i els pàmpons començaven a groguejar. La mar, de neguitosa, esdevenia brava.

Fos que acabés de descobrir alguna fórmula biològica aplicable a l'ètica i a la filosofia, fos que hagués rebut per vigèssima volta alguns versos francesos de la seva amiga Carlota Roberts, una irlandesa aclimatada a París que plagiava despiadadament al poeta Samain, fos per alguna altra causa desconeguda, l'Octavi de Romeu tenia aquell jorn una expressió més plàcida que d'ordinari. Pocs dies li restaven d'estiu i ja estava pensant en tornar a veure a Venècia, el pòrtic i el cimbori de Santa Maria della Salute, i en son pròxim viatge a Múnic on l'esperava un savi naturalista, el professor Kröger.

Com de consuetut, aquell dia s'havia afeitat, s'havia posat una flor al trau i havia prés son bastó clar. Prenent el tè matinal, havia escrit una llarga lletra al seu amic el pintor Isidre Nonell, fent-li saboroses re-

flexions sobre l'impressionisme de Manet i sobre el realisme preciós de que fa gala Fouquet en les quaranta minjatures que es conserven a Chantilly. La Cinta, — la senyora Cinta — i sa neboda no havien mancat tampoc de sortir a la porta quan el filòsof se'n partí. I els pagesos i pescadors el saludaven tímidament no perque endevinessin en ell l'home superior, sinó pel respecte que els infundia el monocle, — l'incomprensible monocle — l'ample capell de pauma i el bastó clar.

Plàcidament caminava i cogitava l'home. Plàcidament acomplia aqueixes funcions naturals, quan de sobte son front august s'ombrejà, son nas semblà corbar-se amb més agudesia, son ull dret es mig clogué rera la lluneta diàfana i son ull sinistre prejà violentment per obrir-se més i pasmar-se. L'ordre del poble s'era alterat. Tot el jovent era al carrer. Els vaillets corrien d'un cap al altre fent créixer la cridoria. En un revolt, d'improvis, flamejà un penó vermell. Una xaranga esvalotà l'aire amb una marxa bèl·lica. Les dones i els vells sortien als portals plens d'astorament. I el poble en massa cantava i aplaudia, prés d'estrany entusiasme. A la davantera de la manifestació, quatre senyors arribats de Barcelona: el candidat, son secretari, un vell lluitador demagog i un jove propagandista que escrivia articles en els diaris. Per ço com les eleccions de diputats a Corts s'apropaven, aqueixos hostes eren vinguts a fer valer i a posar en pràctica les excel·lències del sufragi universal.

Quan la corrúa obirava, en algún balcó o finestra, una bandera roja, totes les mans repicaven i els de la xaranga bufaven més fort. Bufaven amb deliri, despertant en els rustecs tots els instints de la bestia humana. I aqueixos instints s'exaltaven febrosos al veure la flamígera senyera com s'exalten els felins al descobrir un rastre de sang. Llavors el candidat extenia el braç per que es fes un moment de silenci i amb intemperant frenesí donava un visca a la llibertat. El visca es repetia clamorosament. I mentres la manifestació passava, uns quants pescadors anaven enganxant a les parets uns cartells grocs i vermells on s'hi llegia en grosses lletres el nom del candidat, ciutadà il·lustre, que segons els pasquins havia de fer la felicitat de la patria.

L'Octavi de Romeu s'amagà en un portal per deixar passar la manifestació. Més tant mateix pogué espiar quins eren els qui l'encapçalaven. El filòsof reconegué al candidat. Sabia qui era sense que l'hagués tractat mai. Era un de tants professionals de l'oratoria jacobina, qui s'havia fet nomenar representant del poble per pura fatxenda i ambició. Gras, quasi obés, amb unes patilles grises i un nas esfèric, tenia tota l'apariencia d'una persona respectable. En la seva historia política hi havia de tot: discursos electorals i parlamentaris, sobornaments,

barricades, fugides, delacions i pactes amb el govern. Tenia bufet d'advocat i a l'any d'ésser diputat a Corts ja es feu edificar una torre a Sant Gervasi. Això no era obstacle per que combatés als plutòcrates i capitalistes i que es féss aplaudir per les masses obreres parlant-los de llurs reivindicacions i anunciant l'adveniment de la revolució social. El futur Pantarca no hauria sabut dir si aquell home era un bon pare de família, però sí sabia que era conceller d'un banc hipotecari i que tots sos discursos els pronunciava en castellà.

Quan la manifestació hagué passat, el filòsop reprengué son passeig i s'encaminà a la platja, recordant aquell vers del mimic llatí Publius Syrus: Per ço com desitjà tenir banyes, perdé les orelles, el camell.

L'ordre s'era alterat, i això era greu. Les banderes subversives trencaven l'harmonia de les panotxes i dels canyços dels balcons i finestres. Les pageses no gosaven pendre el cabacet i anar-se'n al troç. Oblidant les xarxes, els pescadors s'havien calçat i posat el gec. Les velles no es movien de casa ni per anar a l'iglesia. El mercat havia plegat molt abans de l'hora acostumada i eren molts els qui havien de pidolar al veí un bocí de carn per a l'olla. En la plaça, ni coloms ni gallines que hi picotegessin. Aprop de la font, ni un borriquet, ni una mula. En tot el poble no s'oïa ni el més lleu repic de picarols. Els goços deixaven per a una altre hora llurs sestres interminables i erraven d'una banda a l'altra rera els vailets, treient un pam de llengua. Havien callat el mall forjador i el ribot i la maça. Havien callat fins els boixets amorosos i discrets. Com que no era diumenge ni festa de precepte sinó dia feiner, el senyor rector havia manat al sacristà que, per aquell dia, no toqués les campanes. I el poble esvalotat, atolondrat, tirant les gorres enlaire cridava: Visca la República!

A les tres de la tarda termenà el banquet

amb que els hostes foren obsequiats. Els de la colla de Sant Damià foren els primers en arribar a la plaça, amb la senyera i la banda. Tota la gent del Café Popular — i no s'hi cabia — s'abocà al carrer, tirant cadires i taules per terra i amb soroll de crits i trencadiça. Finestres, balcons, portes i teulades eren un formiguer. Els únics veïns que no's movien eren les gàrgoles dels campanars que cínicament badaven les fauces grotesques. I el sol no gosava escalfar més aquelles testes calentes; discretament i humil els donava un bell exemple de parquetat.

Quan el prohò i els seus acòlits sortiren del Café Popular ressonà una ovació delirant. De continent i al aire lliure començaren els discursos. Un del poble improvisà una al·locució. El vell lluitador jacobí repetí quatre tòpics revolucionaris. El jove periodista que havia vingut amb ells feu l'elogi de l'eminència parlamentaria que tots devien votar. I la multitud unànim, aplaudia a cada moment.

Espectació: el candidat s'aixeca i, com els oradors que l'han precedit en l'ús de la paraula, s'enfila en una tarima previament instal·lada davant del Café. Cruix el fustam al pes de son ventre i de son crani. Brilla sa calba incipient sota'l benigne sol. I sos braços s'estenen clamant atenció en un gest paral·lel al biaix de les seves patilles. De l'ovació frenètica es passa a l'absolut silenci. I una veu afemellada, una veu atiplada va engranant consonants dures i vocals obertes que tenen la virtut de fer badar la boca a tots els qui les escolten. El candidat perora: el poble es va fascinant.

La fascinació es quasi completa. L'exdiputat desplega el seu vocabulari d'improperis i de violències. El regisme, el govern, els militars i els capellans son la causa del endarreriment del país. Es necessari que tot aquest estat de coses acabi, i aviat. El poble no ha de cercar remei als seus mals si no en el poble mateix. Quan la força de la raó no val es precis fer val-

dre la raó de la força. Els qui escolten aquests apotegmes estan com els cans al davant d'un ós. La veu atiplada del candidat els enfila com una lletania. Mes heusaquí lo no previst. La vella casa senyorial on s'hostatja el filòsop dona senyals de vida. Una finestra s'obre amb tranquila solemnitat. I sota el casc i l'elm esculpits en l'ogiva, l'Octavi de Romeu apareix, guaita vigilant dels esdeveniments, fiscal silenciós del desordre del poble.

— Ningú sab el símbol d'aqueixa real aparició. Es la noblesa de la raça que s'aboca al mirador dels seus dominis. Es la perfecció que es mostra a l'imperfecció. Es l'harmonia que es dona en exemple al desgavell i al tumulte. Es el seny que s'eleva damunt l'estultícia. Es la selecció davant la confusió: lo nominat davant lo innominat. Es la sobtada revelació del geni tutel·lar del poble, surgint del seu palau encantat que tots prenien per una tomba. Es l'ungit qui passa entre els homes sense que els homes el coneixin a fi que les seves virtuts tinguin més poder sobre aquells que l'ignoraren.

Com davant d'un prodigi, la multitud boca-badada gira els ulls vers el filòsop. L'Octavi de Romeu no s'intimida pas i resta impassible. En son emfàtic parlament, el candidat s'encalla, mes el poble no'n té consciència car segueix ullejant al foraster que s'ha atrevit a rompre el segell de mort que pesava damunt la casa senyorial. El candidat no comprèn aquell moviment col·lectiu però s'adona tant mateix del nou ciutadà que l'escolta. I comença un altra període, més violent, més eloqüent, més inflammat que el que no ha pogut termenar.

El poble segueix fascinat, més ja no ho està per l'arenga del orador. Un nou prodigi s'ha acomplert: l'Octavi de Romeu s'ha posat el monocle. El candidat ha vist el gest i un llampec de còlera ha fulgurat en sos ulls. Mes sota'l monocle diàfan el futur Pantarca somriu. Somriure lleu, apenes esboçat, que torna a encallar la fra-

— EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES —

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telefon-Central: Pelayo, 44, telef. 1,113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important: La Egipcia es la única funeraria que poseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fora.

se del prohóm. Somriure persistent, marmori, somriure d'esfinx que la multitud no copça per la seva sutilesa i elevació. Perdua l'il·lació del discurs, el candidat enrogeix i barbosseja; llença foc amb l'esguard girant-lo violentament de la plaça a la finestra i de la finestra a la plaça. No comprèn el perquè de la distracció del poble i el poble no heu esment tampoc de la terrible batalla que s'està lliurant. L'Octavi de Romeu, immòbil, somriu. Rera l'incomprensible monocle son ull escrutador també s'ha fet incomprensible. I aquí del seu poder sobrenatural. L'ex-diputat s'exaspera, vol reprendre el discurs, però la congestió li ofega les paraules, la sang li aflueix al cap, li

cega els ulls, li ofusca el cervell. I es desploma damunt la tarima deixant el poble consternat.

A l'endemà, tots els diaris del partit lamentaren la pèrdua del il·lustre orador, honra del forum, una de les més legítimes glories del parlament espanyol. Però el poble que l'havia vist morir tornava als seus quotidians afers, pausiblement i mesurada, ordenat, tranquil, sense violar l'harmonia que segons el Pantarca totes les coses humanes deu presidir.

A. MASERAS

De la Premsa MI PROTESTA

Esta guerra confirma una vieja tesis mía: la evolución colectiva está mucho más atrasada que la individual. La humanidad es, totalmente, carne, especie; «especie» también en el sentido teológico, porque sólo en algunos hombres excepcionales se manifiesta la divina conciencia de las futuras ascensiones. Alguien ha hablado de «darwinismo social». Para mí, entre la especie y los hombres conscientes, media la misma distancia que entre el simio y la especie humana.

La lucha entre Francia y Alemania es un inmenso Ramayana; de un lado el hombre espiritual, víctima de su propia delicadeza; del otro, el «Raxasa» que abrumba las selecciones y excelsitudes con el peso de su carnaza.—Si yo riño con mi mozo de cuerda, ¿quién será el vencedor?—Francia, una vez más, derrama su sangre redentora para que los demás vivan; si sucumbe, la única esperanza, está precisamente en que sobrenade su espíritu, y que ese espíritu alcance victoria sobre los vencedores materiales, como el espíritu de Roma infundióse en el cuerpo de los bárbaros para ensanchar el mundo. Así el árbol perfuma con el aroma de su savia el hacha que lo hiere.

¡Neutralidad! ¡Ah! La neutralidad tiene sus límites, y, de todas maneras, no se puede ser neutral ante la violación de los tratados internacionales. Hay que decirlo muy alto. Yo he lamentado vivamente que el nombre de España no figure, junto al de los Estados Unidos, en la protesta contra los inauditos excesos cometidos por los germanos en su invasión. Violación incalificable de la neutralidad belga, negando la propia firma; inhumanas represiones ejercidas contra el paisanaje, ratificadas por el alto testimonio del noble cardenal Mercier; fusilamientos en masa, incluso, según parece, de mujeres y niños; destrucción de bibliotecas y obras de arte; vuelo de aeroplanos arrojando bombas sobre ciudades indefensas... ¿Quién puede calcular la irradiación, no ya material, sino espiritual, de esas truculencias? Todo acto es un ejemplo, difunde un aura moral que penetra las sociedades. El individuo cuyos instintos estén sólo amortiguados bajo la

epidermis del común ejemplo cívico, no espera otra excusa, para despertar la bestia interior, que el ejemplo de la brutalidad ajena. Pensad que las mayorías son simiescas, rigen su conducta por la imitación, resignan y abdicen en los fuertes el enorme trabajo de la personalidad y de la conciencia. Esta guerra inieua es una tremenda lección de moralidad, de la cual aprovechan los malos. Es una historia de maldad erigiéndose en maestra de vida adoctrinadora de pueblos e individuos, a quienes se extirpa el tesoro interior de los «escrúpulos». ¿Qué hijos van a salir, de esa procreación de sangre? Pueblos débiles, que ejercéis en paz la noble tarea de vuestra dignificación; villas pintorescas, museos animados, ciudades llenas de un doble tesoro de promesas y reliquias; no os lamentéis mañana, cuando vuestras cenizas suban al cielo donde subió ayer la humarada tranquila de vuestras fábricas y de vuestros hogares, mientras los bárbaros aten sus caballos a las columnas como los godos en los «Rostra» o como los turcos en el Partenón.

¡Oh paradoja! ¿No será, ese choque rudo, el conflicto entre dos moralidades? Recordad que la «turba ilustrada» solía decirnos: La victoria de Alemania será una sanificación, porque hará triunfar a un pueblo altamente moral sobre un pueblo inmoral y corrupto.— ¡Ah, señores míos! ¿Es esa vuestra moral? ¿Consiste en el desprecio de los tratados, en el saqueo, en la violación de todo derecho de gentes? Vosotros, que ayer levantábais el grito contra los dinamiteros, ahora os restregáis las manos de gusto ante el vil urbicidio contra París, no el París militar de las fortalezas, sino el París ciudadano de las avenidas. Vosotros, que ayer os exclamábais contra nuestra semana de Julio barcelonesa, porque protestó contra una guerra de interés y conquista, ahora amenazáis con la revolución si España se lanza a una guerra que sería de ideal y libertad, de derecho y justicia! Vosotros, que ayer protestábais contra el laicismo francés, hoy presenciáis impasibles la destrucción de la metrópoli del catolicismo culto, Lovaina, cuya Universidad y cuya Biblioteca eran como el inmenso blasón de un héroe moribundo. ¿Qué re-

presentará, junto a esa inmoralidad escandalosa, cruenta, la inofensiva y amable molición de las noches de París, y el culto a la belleza femenina, que es para mí el mayor indicio de la verdadera virilidad, benéfica y noble? Imaginad la Venus de Milo, decapitada por Genserico...—«Moral de dueños», se dirá tal vez, parodiando inexpertamente a Nietzsche.—Pero tened presente que toda moral de dueños implica, en los admiradores impotentes, una moral de esclavos, una suscitación de almas de lacayo. Todo dueño supone un esclavo, que suele disfrazar de admiración su propio miedo. Para ser dueños, seámoslo ante todo de nosotros mismos, y no esclavos del gesto de un domador.

**

Hasta ahora las guerras habían sido lucha entre ejército y ejército, y no represión impía contra inermes paisanajes. La bandera blanca ondeaba, como aviso, sobre los edificios de paz. No se podía bombardear más que las fortalezas, hasta apagar sus fuegos. ¿Estaba reservada a nuestros días la transgresión de esas leyes inmortales, que son el único acto de presencia del hombre entre el desbordamiento de la bestia primitiva? Pero ¿acaso no salió de la misma Alemania la voz que dijo a los expedicionarios contra China: «No hagáis prisioneros.»?

El águila imperial... Recordad aquella poesía de Victor Hugo, «L'aigle du casque», en que el ave de bronce, erecta sobre el yelmo, se irrita contra la barbarie del campeón Tiphaine, encarnizado contra el joven Argus; y animada súbitamente por la ira, clama a los cielos en testimonio, rompe a picotazos la cabeza del guerrero y se cierne, terrible, en el espacio.

**

Yo no sé lo que será de Francia. Pero, en el caso de resultar aún vencida, me imagino que le queda en el mundo una suprema misión. Francia—o mejor, París—vendría a ser algo así como un Pontificado cívico, algo como el Papado después de perdido su poder temporal. A la pérdida de una fuerza adjetiva, exterior, material, puede corresponder, por depuración, un auge de la fuerza sustantiva, interna, espiritual. Pensad en el papel glorioso de una «metrópoli de los espíritus», algo como una Roma civil, un Vaticano de la civilización. Francia se desbordó un día sobre las tierras de Europa, como una riada irresistible, que inundó las tierras al paso de su oleada, pero que también las fecundó, dejando en ellas la feracidad de los tiempos nuevos. Ahora paga Francia esa generosa prodigalidad de su propia sangre nacional, vertida como un vino generoso. Otras naciones podrán caer sobre el mundo como un guantelete de hierro; ninguna, más que Francia, se ha posado sobre la asamblea de las naciones como una lengua de fuego.

No, no se debate ahora la vida de una nación, ni siquiera la de una raza. Se debate la suerte del mundo. O eternos simios, o futuros dioses.

GABRIEL ALOMAR

(El Día Gráfico)

Informació

Una carta de Romain Rolland

Gerhart Hauptmann ha escrit un violent article contra Maeterlinck i Bergson i contra l'esperit francès en general. En ell es

12 Septembre 1914

vana de la noblesa, lleialtat, elevació i superioritat de l'esperit germànic. Romain Rolland, l'autor admirable i admirat de «Jean Christophe», ha recollit el guant. Ha adreçat al dramaturg alemany la següent superba carta:

«Jo no sóc pas, Gerhart Hauptmann, d'aquells francesos que tracten l'Alemanya de bàrbara. Jo conec la grandesa intel·lectual i moral de la vostra poderosa raça. Jo sé tot el que dec als pensadors de la vella Alemanya, i encara a l'hora present jo em recordo de l'exemple i de les paraules del «nostre» Goethe—ell és de l'humanitat sencera—repudiant tot odi nacional, mantenint la seva ànima serena a aquelles altures «a on se sent la benaurança o malaurança dels altres pobles com la seva pròpia». Jo he treballat tota la meua vida, per acostar els esperits de les nostres dugues nacions; i les atrocitats de la guerra impia qui les fa lluitar, per ruina de la civilització europea, no em portaran jamai a sollar d'odi el meu esperit.

Qualsevols raons que tingui, doncs, de sofrir avui per la vostra Alemanya, i de judicar criminals la política alemanya i els mitjans de que es val, jo no en faig pas responsable al poble qui la aguanta i se'n fa orb instrument. Jo no miro, com vosaltres, aquesta guerra com una fatalitat. Un francès no creu en la fatalitat. La fatalitat és l'excusa de les ànimes sense voluntat. La guerra és el fruit de la feblesa dels pobles i de la niciesa llur. Hom no pot sinó plorar-se no se'ls en pot fer retret. Jo no us acuso dels nostres dolis; els vostres no seran pas mica més petits. Si la França és arruïnada, l'Alemanya també en serà. Ni fins tampoc he aixecat la meua veu quan he vist les vos-

tres hosts violar la neutralitat de la noble Bèlgica Aqueixa malvestat contra l'honor, qui mou el menyspreu dins de tota consciència dreta, rau massa dins la tradició política dels vostres reis de Prussia: no m'ha gens sorprès.

Però la furor amb què tracteu aqueixa nació magnànima, l'únic crim de la qual és defensar fins al desesper la seva independència i la justícia, com vosaltres mateixos, Alemanyans, heu fet en 1813... això és massa, La indignació del món s'avalota. Reserveu-nos aqueixes violències a nosaltres, Francesos, els vostres veritables enemics! Però encarnigar-vos contra les vostres víctimes, contra aquest petit poble belga, malafortunat i innocent!... quina vergonya!

I no contents d'heure-vos-les amb la Bèlgica vivent, feu la guerra als morts, a la gloria dels segles. Bombegeu Malines, incendieu Rubens, Louvain no és pus sinó un munt de cendres, —Louvain amb els seus tresors d'art, de ciència, la ciutat santa!—Però qui sou, doncs, vosaltres? I amb quin nom voleu que us anomenin ara, Hauptmann, qui rebutgeu el dictat de barbres? Són els nêts de Goethe o els d'Attila? Es als exèrcits que feu la guerra o a l'esperit humà? Mateu els homes, però respecteu les obres! Es el patrimoni del genre humà. Vosaltres en sou, com tots nosaltres, els dipositaris. Fent-ne saca així, us mostreu indignes d'aquest gran heredament, indignes de pendre rang dins la petita host europea qui és la guardia de l'honor i de la civilització.

No es pas a l'opinió del reste de l'Univers que jo m'adreço contra Vos. Es a Vos mateix, Hauptmann. En nom de la nostra Europa, de la qual heu estat fins ara un dels més il·lustres campions—en nom d'aquesta civilització per la qual els homes més grans lluiten fa segles,—en nom de l'honor matei-

xa de la vostra raça germànica, Gerhart Hauptmann, jo us clam, jo us conjur, a Vos i a l'élite intel·lectual alemanya, dins la qual compto tants d'amics, que protesteu amb tota energia contra aquest crim qui rebot contra vostre.

Si no ho feu, mostreu de dugues coses una: —o bé que ho proveu (i aleshores la opinió del món us esclafa!)—o bé que sou impotents per aixecar la veu contra els Hums qui us comanden. I aleshores amb quin dret pretendre, com ho heu escrit, que combateu per la causa de la llibertat i del progrés humà? Doneu al món la prova que, incapaçs de defensar la llibertat del món, en sou fins i tot de defensar la vostra, i que l'élite alemanya està esclavitzada al pitjor dels despotismes, al qui mutila les obres capdals i assassina l'esperit humà.

Jo espero de Vos una respota, Hauptmann, una resposta qui sigui un acte. La opinió europea la espèra, com jo. Penseu hi: en un moment semblant, el mateix silenci és un acte.

ROMAIN ROLLAND»

OBRA NOVA

LA PARAULA EN EL VENT

per JOSEP CARNER

Preu: 5 pessetes

Dipòsit Lluís Gilí, Claris, 82

— Camiseria
i Corbateria

— Boqueria-32

::: BARCELONA :::

ESPECIALITAT —
en CAMISES a MIDA
GRAN BARATURA
— de PREUS

AIGUES MINERALS NATURALS
 de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel reumatisme, la diabetes les afeccions del **estómac, fetge, mels**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no fonts de origen.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL

MOBILIARIS

EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: **Plaça de Catalunya, 7**

Magatzems i Obradors: **Consell de Cent, núm. 327**

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

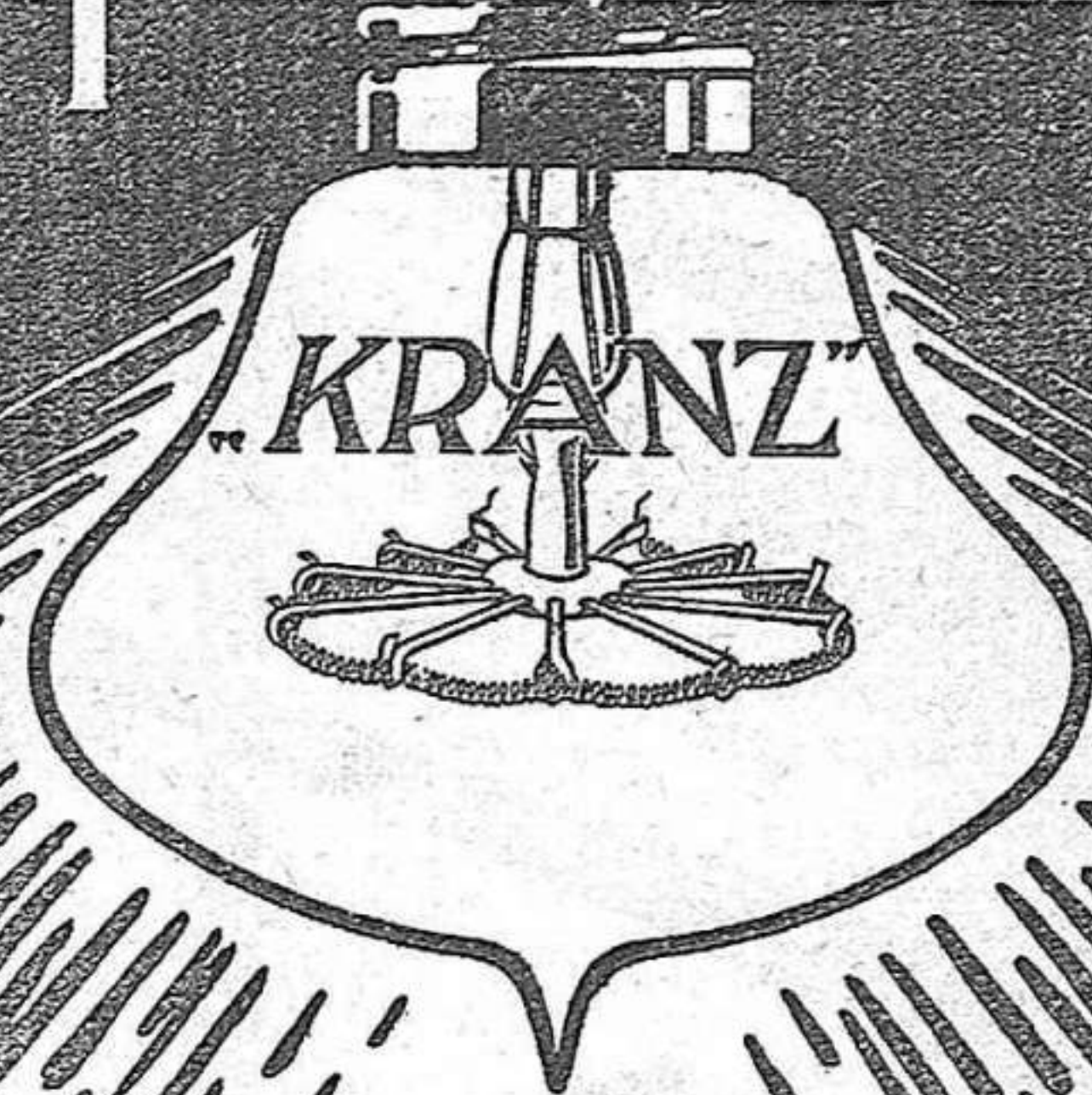
Chassis per ómnibus camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

Làmpara "KRANZ"

LLUM BLANCA COM LA DEL SOL
VERITABLEMENT INSENSIBLE A LES SOTRAGADES
LLUM CONCENTRADA SOBRE L'OBJECTE, SENSE QUE
SE'N PERDI UN SOL RAIG
FORMA ELEGANT : TAMANY REDUIT

CLAVELL GERMANS
 Barcelona—Rambla de les Flors, 16 (Dipòsit)
 Mataró—Biada, 5 (Fàbrica)

COMPANIA "UNIC", S. A.
 —Corts Catalanes, 401—
 Barcelona